

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. д.н. Борис Владимиров Велчев, научна специалност „Наказателно право“, Катедра „Наказателноправни науки“ към ЮФ на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и Катедра „Наказателноправни науки“ към ЮФ на Великотърновския университет „Св. Св. Кирил и Методий“,

Относно: в област на висшето образование „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление „3.6 Право“, научна специалност „История на държавата и правото“, обявен в ДВ, бр. 4/12.01.2024 г.

1. Информация за конкурса

Конкурсът е обявен за нуждите на катедра „Публичноправни науки“ на ЮФ на УНСС съгласно Решение на АС № 6/13.12.2023 г. Участвам в състава на научното жури по конкурса съгласно Заповед № 626/11.03.2024 г. на Ректора на УНСС.

2. Информация за кандидатите в конкурса

Нели Георгиева Радева е роден на 09.01.1982 г. Тя е магистър по право от Университета за национално и световно стопанство, където се дипломира през 2005 г. През същата 2005 г. завършва втора специалност „Счетоводство и контрол“ в УНСС. В ПУ „Паисий Хилендарски“ през 2009 г. получава магистърска степен – „Българската история в балканския и европейския югоизток“. През 2018 г. ѝ е присъдена образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност по История на правото („История на българската държава“) във Великотърновски университет “Св. Св. Кирил и Методий”, след защита на дисертационен труд на тема: „Прокуратурата в България (1880-2016 г.). Правно историческо проучване“.

Нели Георгиева Радева е дългогодишен преподавател в УНСС по История на българската държава и право, Основи на правото, Обща теория на правото и История на държавата и правото. В периода 2008 – 2019 г. заема длъжността асистент, а от 2020 г. и понастоящем е главен асистент в катедра „Публичноправни науки“ към ЮФ на УНСС.

3. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност

3.1. Кандидатът в конкурса е представил Карта за изпълнение на количествените изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ в УНСС в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление „3.6 Право“, научна специалност „История на държавата и правото“. От представената информация се установява следното изпълнение на показателите. По буква „А“ – дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“ – 50 т. По буква „В“ – хабилитационен труд „По някои въпроси за българското обичайно наказателно право“ – 100 т. По буква „Г“ – публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд „Прокуратурата в България (1880-1989). Правно-историческо проучване.“ – 75 т.; статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове – 180 т.; студии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове – 15 т; или общо по буква „Г“ - 350 т. По буква „Д“ - цитирания – 80 т.

Общият брой точки е 580 т., като кандидатът надвишава с 180 точки минималните национални изисквания. Гл. ас. д-р Нели Радева надхвърля значително и допълнителните изисквания, установени от УНСС, като при минимален сбор от 320 точки, тя събира 559,9 т. Сумарно от двете групи показатели кандидатът достига 1139,9 точки, при необходим минимум от 720.

3.2. Относно изпълнението на качествените изисквания е подадена карта, в която е посочен като хабилитационен труд монографията „По някои въпроси за българското обичайно наказателно право“. Тази монография съдържа пълно и всестранично изследване на определен проблем и не повтаря или обобщава съществуващо знание, каквото е императивното изискване на чл. 24, ал. 1, т. 3 от

Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ). По конкурса са представени допълнително други публикации и доказателства, с което са изпълнени качествените изисквания за заемането на длъжността „доцент“.

Видно от Протокол № 7/03.11.2023 г., Съветът по хабилитация на УНСС дава положително становище за съответствието на кандидатурата на гл. ас. д-р Нели Радева на количествените и качествените изисквания, приети от Академичния съвет на УНСС

4. Оценка на учебно-преподавателската дейност

Гл. ас. д-р Нели Радева притежава необходимия преподавателски опит в областта на обявения конкурс. В периода 2008 г. – 2019 год. тя е водила семинарни занятия пред студенти от специалност „Право“ в ЮФ на УНСС, както и пред студенти от икономическите специалности в УНСС по дисциплините „История на държавата и правото“, и „Основи на правото“. От 10.01.2020 г. към 22.02.2024 г. с трудов стаж в университета 4 години 1 месеца и 12 дни е главен асистент. Освен семинарни занятия и лекции по История на българската държава и право, а по настоящем История на държавата и правото на студенти от ЮФ на УНСС, от 2020 г. до 2022 г. води упражнения по Обща теория на правото пред студенти по Право, от 2024 води лекции по Българско обичайно право пред студенти първи курс Право. Общо за периода кандидатът има учебна натовареност от 4618 часа упражнения и 337 часа лекции. Тя е автор на учебно помагало по дисциплината „История на държавата и правото“. Преподавателският опит на кандидата е в областта на обявения конкурс и напълно отговаря на изискванията за заемането на академичната длъжност „доцент“.

От дадените оценки от студентите и изготвените учебни материали е видно високото ниво на учебно-преподавателските умения на гл. ас. д-р Нели Радева.

5. Обща характеристика на представените научни трудове/публикации

За участието си в конкурса кандидатът е представил хабилитационен труд на тема: „По някои въпроси за българското обичайно наказателно право“, изд. Авалон Пъблишинг, София, 2023 г. ISBN: 978-954-9704-45-7; една студия Changes in the Constitutional Matter Affecting the Structure of the Judiciary During the Regime of 19 May 1934. - MISCELLANEA HISTORICO-IURIDICA TOM XX, z. 2 ROK 2021, p. 87-111, с.

87-111; седем статии: Престъпленията против личността според обичайното право на балканските народи.“ – В: сп. "De Jure" (под печат); *The French Legal System and Ottoman Criminal Law.* – Aurea Iuris Romani; Турският наказателен закон–опит за създаване на модерно законодателство. – В: сп. "De Jure", 2021, т. 12/бр. ISSN: 2367-8410 (Online), ISSN: 1314-2593 (Print), 1 с. 84- 91; Използване византийской зклочи в средновековой Болгарии, *Socialna a Duchovna revue, Presove, Rocnik 2 IX/2018.* ISSN 1338-290X, с. 73-79; Судебньш процес в средновековой Болгарии до и после крещения. *Socialna a Duchovna revue, Presove, Rocnik, 2 IX/2018.* ISSN 1338-290X, с. 84-89; Рецепция на римското право в Средновековна България. – *STUDIA IURIDICO–HISTORICA*, Издание на Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград Книжка 6, година VI, 2017 Годишник за правни и исторически проучвания – *Annual of Legal and Historical Studies.* ISSN 1314-9296, с. 42-54; Стефан Савов Бобчев–изследовател на българското обичайно право. В: сп. „Правна трибуна“, С., 2015, с. 63-76; и единадесет доклада: Статутът на жената според обичайното право и използваната терминология в народния говор.“ – В: сб. Юридически, икономически и исторически аспекти на държавното регулиране върху стопанската дейност, С.: Издателски комплекс – УНСС, 2023, ISBN 978-954-232-749-1, с. 141-150; Обичайното право в защита на личността и достойнството на човека и използваната терминология в народния говор. – В: Сборник с доклади от научна конференция 30 години ЮФ на УНСС приемник на вековна традиция в развитието на правната наука и практика. С.: ИК-УНСС, 2022, с. 90-105; Приносът на Стефан Савов Бобчев за съхраняването на българското обичайно наказателно право. – В: Сборник с доклади от научна конференция „100 ГОДИНИ УНСС – 100 ГОДИНИ ПРАВО В УНСС“, том II Актуални проблеми на публичното и наказателно право. Актуални проблеми на историческите, икономическите и социалните науки. Организирана по повод 100 годишния юбилей на УНСС, С.: Издателски комплекс – УНСС, 2021, с. 161-169, ISBN 978-619-232-438-4, с. 161-169; Приемане на Наказателния кодекс през 1968 г. – В: Сборник с доклади, Научна конференция „Традиция и развитие на законодателството в сферата на икономиката“, организирана по повод 50-годишнината от приемането на НК, С: Издателски комплекс – УНСС, 2020, ISBN 978-619-232-276-2, с. 202-212; Административният контрол и административните юрисдикции в законодателството

на буржоазната българска държава. – В: Сборник от Научна конференция „Актуални проблеми на правното регулиране на бизнеса“, организирана по повод 80-годишнината от рождението на проф. д-р Любен Караниколов и проф. д-р Емил Златарев и 70-годишнината от рождението на проф. д-р Златка Сукарева, София, 2019 - ISBN 978-619-232-191-8, с. 224-234; Законодателна уредба на престъпленията против държавната власт в Княжество/Царство България. – В: Сборник с доклади Русенски Университет “Ангел Кънчев” Юридически факултет: Противодействие на корупцията в Република България, 2019. ISBN 978-954-712-758-6, с.121-129; Българското средновековно наказателно право–първи опити за превенция на престъпността. – В: Сборник с доклади Русенски Университет “Ангел Кънчев” Юридически факултет на тема: Ролята на криминологията и сродните ѝ науки в противодействието на престъпността. Русе.: Печатна база при Русенски университет „Ангел Кънчев“, 2018, ISBN: 978-619-207-150-9, с. 85-90; Създаване на Върховния административен съд и ролята му за защита на капитализма в Царство България. – В: Върховенството на закона–предпоставка за развитие на бизнеса и за икономическия растеж–Научни изследвания в памет на проф. д-р Борис Ланджев. Сборник с доклади от научна конференция, С.: Издателски комплекс УНСС, 2016. ISBN 978-954-644-848-4, с. 402-410; Премахване на робството и утвърждаване на свободата по Търновската конституция – израз на българския демократичен дух. – В: 135 години от приемането на Търновската конституция, Сборник, С.: Сиби, 2014. ISBN 978-954-730-891-6, с. 395-367; Берлинският конгрес и последиците от неговите решения за българския народ. – В: България – 100 години юридически суверенна държава. Икономически, политически и културни постижения, т. II, секция „История“, секция „Икономика“, юбилейна научна конференция с международно участие, проведена в УОБ на УНСС - с. Равда, на 30-31 октомври 2008, С.: Университетско издателство „Стопанство“, 2010, с. 50-61; Държавното устройство на Княжество България (след Съединението до края на XIX век). – 130 години модерна българска държавност, Иван Стоянов 60 години отдадени на историята и висшето образование. Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“, В. Търново, 2009, с. 221-239.

Публикациите на кандидата са изцяло в областта на обявения конкурс. Основна част от тях са фокусирани върху различни аспекти от Историята на българската

държава и право. Прави впечатление многообразието от проблеми от областта на Историята на българската държава и право, които кандидатът е обхванал в своите изследвания. Две от публикациите са на английски език, две от тях са на руски език, като три са публикувани в чужбина.

5.1. Обща характеристика и приноси на хабилитационния труд на кандидата

На първо място бих искал да се спра на структурата на представения основен хабилитационен труд „По някои въпроси за българското обичайно наказателно право“. Той се състои от увод, четири глави и заключение и библиография в обем от 265 страници /с литературата/.

При изготвянето на труда са били използвани 121 литературни източника от български автори, както и научни публикации на чужди езици. Те са били цитирани в 534 бележки под линия.

Подходът на гл. ас. д-р Нели Радева в структурирането на труда ѝ е дал възможност да формулира и убедително да защити значими научни изводи. Трудът обхваща основните въпроси, свързани с Българското обичайно наказателно право. Избраната структура на монографията е позволила на автора да направи интересен и научно обоснован анализ на обичайното наказателно право от Средновековието до Освобождението на България и създаването на съвременното писано наказателно право.

Първата глава съдържа подробен исторически анализ на отделните извори от епохата на Средновековието и запазените наказателноправни обичаи на българите. Д-р Нели Радева грижливо проучва отделните средновековни извори, като започва с Крумовите закони и продължава с Отговорите на папа Николай I по допитванията на българите, Византийската и Славянска еклога, Законът за съдене на людете и др. В тази глава авторът изяснява, че в периода не само на Първата, но и на Втората българска държава наред с писаното право широко приложение има и българското обичайно наказателно право. Последното оказва влияние и върху развитието на създаваното от държавата право.

Дълбокият интерес на автора в областта на българското обичайно право са предопределили съдържанието на втората глава, в която тя изяснява последиците от

падането на България под османска власт и споменът у народа за държавността. Изследвана е политиката на Османската империя за запазване на някои от заварените институции на покореното население /българските общини, Източноправославната църква и еснафските организации/, чието съществуване им дава възможност за съхраняване на българското обичайно право.

В третата глава на монографията, д-р Нели Радева анализира отделните обичай на балканските народи, като изчерпателно посочва общото и различното между тях. Подробно е проучено обичайното право на съседните ни балкански народи, включително и на Русия. Напълно убедително е защитена тезата, че близостта между населението на Балканите и връзките, които съществуват между тях, са в основата на взаимното влияние на техните наказателноправни обичаи.

В глава четвърта на изследването подробно и аналитично са разгледани според обичайното наказателно право понятията престъпление, вина и нейните форми, опит, съучастие и др. Изчерпателно са изследвани и отделните видове престъпления според обичайното наказателно право, като: престъпления против личността; престъпленията против нравите; престъпления против имуществото; престъпления срещу християнската религия и морал и престъпления против държавата.

Авторът е разгледал в същата глава в отделен параграф и основания за освобождаване от наказателна отговорност. Последните са резултат от разбиранията и от особеностите на семейния и обществения живот на българите.

Дадена е и подробна характеристика на наказанията, регламентирани от българското обичайно наказателно право. Те са различни в зависимост от степента на обществена опасност на деянието. Наказанията биват поправителни, възстановителни, опозорителни и духовни. Съгласно обичайното наказателно право, системата на наказанията включва: мъмрене или глъчка, глоба, бой, запиране, изгонване от село, опозорителни наказания, обесване или изгаряне.

Избраната структура на хабилитационния труд отразява професионален подход от страна на гл. ас. д-р Нели Радева, който свидетелства за способността ѝ да анализира значими научни проблеми за Историята на българската държава и право, и да подреди аргументите си по убедителен начин. Езикът на основния хабилитационен

труд е лек и четивен, без това по никакъв начин да се отразило на характера му на сериозен юридически текст.

5.2. Обща характеристика и приноси на другите публикации на кандидата

Кандидатът е представил за участие и деветнадесет други публикации – една студия осемнадесет статии и доклади, две от които са свързани с темата на хабилизационния труд, и едно учебно помагало.

В студията **Changes in the Constitutional Matter Affecting the Structure of the Judiciary During the Regime of 19 May 1934.** - MISCELLANEA HISTORICO-IURIDICA TOM XX, z. 2 ROK 2021, са разгледани промените в България, когато на 19 май 1934 г. след успешно извършен преврат на власт идва политическият кръг „Звено“ и Военният съюз. Превратът е противоконституционен, а в страната са предприети редица реформи, някои от които засягат конституционното устройство. Нарушено е гарантираното от Търновската конституция изборително право и право на сдружаване. Предприети са и изменение в административно-териториалното деление на страната. Особено сериозна е тази в областта на българското съдоустройство.

В статията **Престъпленията против личността според обичайното право на балканските народи.** – В: сп. "De Jure" (под печат) е отбелязано, че обичайното право на балканските народи съществува и се прилага още преди създаването на държавите им. Някои от обичайноправните разпоредбите са включени в държавното законодателство на отделните балкански страни. Обичайното право на балканските народи и по-специално разпоредбите, свързани с престъпленията срещу личността, са се развивали и непрекъснато са взаимодействали помежду си. Според обичайното право се предвиждат тежки наказания за престъпления като: убийство, телесна повреда, обида, клевета, отвличане, изнасилване и др.

В доклада **Статутът на жената според обичайното право и използваната терминология в народния говор.** – В: сб. Юридически, икономически и исторически аспекти на държавното регулиране върху стопанската дейност, С.: Издателски комплекс – УНСС, 2023, ISBN 978-954-232-749-1, авторът разглежда правият статут на жената през Възраждането и непосредствено след Освобождението, който е обусловен от патриархалните традиции, разбирания и обичаи на българите. Българското обичайно право легитимира определи правомощия на българката, като в народния

говор се използват различни названия за думата жена и за регламентиране на нейното правно положение. Правото ѝ на собственост, както и да се разпорежда с притежаваните от нея вещи, участието ѝ при избор на съпруг/съпруга на децата ѝ са доказателство за притежаваните от нея власт.

В статията **The French Legal System and Ottoman Criminal Law. – Aurea Iuris Romani.** <https://air.unwe.bg/bg/journalissues/article/10636>., авторът разглежда влиянието и рецепцията на френското законодателство в Османската империя. Приетият през 1858 г. Наказателният закон е много по-модерен по форма и съдържание и се различава значително от актовете преди него. В него обаче се запазва влиянието на шериата. Замяната на религиозното право с новото европейско право не може да се извърши изведнъж. Като цяло, обаче не могат да се отрекат опитите на османските власти да модернизират законите и в частност НПК.

В статията **Использование византийской эклоги в средневековой Болгарии.** – Socialna a Duchovna revue, Presove, Rocnik 2 IX/2018. ISSN 1338-290X, кандидатът изследва приложението Византийската еклога в българската държава след приемането на християнската религия. Посочва, че в края на IX в. или началото на X в. на основата ѝ е създадена Славянската еклога. Направеният превод на византийският законодателен акт не е буквален. Средновековният законодател чрез Славянската еклога се опитва да пригоди византийското законодателство към условията на славянските държави в частност и България.

В статията **Судебный процесс в средневековой Болгарии до и после крещения.** – Socialna a Duchovna revue, Presove, Rocnik, 2 IX/2018. ISSN 1338-290X, авторът анализира последиците от покръстването на българския народ, извършено при управлението на княз Борис през 865 г. Това е акт с важно социално, икономическо, политическо, религиозно и правено значение. Новата религия е в основата и на създаденото ново законодателство, което допринася за превръщането на съдебния процес в единствена редовна форма за реализиране на наказателната репресия и за защита на нарушените права.

В статията **Рецепция на римското право в Средновековна България.** – STUDIA IURIDICO–HISTORICA, Издание на Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград Книжка 6, година VI, 2017 Годишник за правни и

исторически проучвания – Annual of Legal and Historical Studies. ISSN 1314-9296, е разгледан въпросът за влиянието на Римското право в Средновековна България. Авторът отбелязва, че то никога не е било действащо право. Въпреки това, неговите принципи и норми са възприети чрез рецепцията на византийското законодателство – понякога със значителни изменения и отклонения от българското феодално право. Така Римското право оказва влияние върху правото на средновековна България чрез рецепцията от на Византия.

Представените от гл. ас. д-р Нели Радева публикации в количествено и качествено отношение изпълняват минималните национални изисквания за професионално направление 3.6 Право, съгласно ЗРАСРБ, и отговарят на условията за заемане на академичната длъжност „доцент“, съгласно Правилника за прилагането на ЗРАСРБ и допълнителните изисквания на УНСС.

6. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Монографичният труд на д-р Нели Радева е посветен на изключително значим проблем на българската историко-правна теория, какъвто е обичайното право. В този смисъл, нейната монография запълва съществена празнота в нашата научна литература.

Тази монография е първата от много време насам, която анализира въпроса за обичайното наказателно право. Тя ще има съществена стойност както за студентите по история, така и за студентите по право. Убеден съм, че задълбоченият научен анализ ще предизвика и интереса на сериозните изследователи на българската правна история.

Редица приносни моменти могат да бъдат намерени в анализа на обичайното наказателно право от Средновековието до Освобождението на България и създаването на съвременното писано наказателно право. От „Крумовите закони“, през Отговорите на папа Николай, Закона за съдене на людете, Земеделския закон, Прохирона и „Судац“ д-р Радева извлича наказателноправни разпоредби, относими към средновековното ни наказателно право. Тази списък тя допълва с анализа на царските грамоти от периода, както и с известните ни международни договори на средновековната българска държава.

Приносно значение има направеното обстойно сравнителноправно изследване с

обичайното право на съседните ни страни, както и на Русия, въз основа на което са формулирани значими научни изводи.

Авторът е направила и нов прочит на събрания етнографски и обичайноправен материал от 19-ти и началото на 20-ти век от най-значимите български изследователи - от Раковски до акад. Арнаудов. Това ѝ е позволило да направи значими обобщения с приносен характер.

Работата на д-р Радева далеч не се свежда до добросъвестното събиране и изброяване на факти от предишни изследвания. Монографията няма описателен, а изцяло аналитичен характер, който проявен в изводите на автора за механизмите на действие на българското обичайно наказателно право.

Многобройни са приносните моменти в работата на д-р Радева. Всички те обосновават един единствен извод – налице е труд, чийто автор напълно отговаря на стандартите да заеме академичната длъжност „доцент“.

7. Критични бележки и препоръки

Считам, че изложението на представения хабилитационен труд би придобило повече яснота, в случай че въпросите за основанията за освобождаване от наказателна отговорност съгласно нормите на българското обичайно наказателно право са изведени в самостоятелна глава от изложението.

Направените бележки не засягат изцяло положителното ми впечатление от представения хабилитационен труд. Научната работа на кандидата недвусмислено сочи, че гл. ас. д-р Нели Георгиева Радева се отличава със способност да изследва всестранно и задълбочено историко-правната проблематика.

8. Заключение

От представените в конкурса материали се установява, че кандидатурата на гл. ас. д-р Нели Радева отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Хабилитационният труд и останалите публикации на кандидата разкриват високото ниво на научното творчество и потенциал за значими бъдещи постижения в областта на изследванията на История на държавата и правото /История на

българската държава и право/.

Въз основа на цялостната ми оценка считам, че кандидатът в конкурса гл.ас. д-р Нели Радева притежава всички необходими качества, преподавателски и научно-изследователски опит, за заемането на академичната длъжност “доцент” и убедено предлагам на научното жури да приеме решение, с което да предложи на Научния съвет на ЮФ на УНСС, гл. ас. д-р Нели Радева да бъде избрана на академичната длъжност „доцент“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, научна специалност „История на държавата и правото“.

Дата / място

Подпис:

REVIEW

From: Prof. Dr of Sciences. Boris Vladimirov Velchev, scientific field: Criminal Law, Department of Criminal Sciences at the Faculty of Law, Sofia University "St. Kliment Ohridski" and Department of Criminal Sciences at the Faculty of Law, University of Veliko Tarnovo "St. Cyril and St. Methodius",

About: In the field of higher education 'Social, Economic, and Legal Sciences,' professional direction '3.6 Law,' scientific specialty 'History of the State and Law,' announced in the State Gazette, issue 4/12.01.2024.

1. Information about the competition

The competition is announced to meet the needs of the Department of Public Law at the Faculty of Law of UNWE according to Decision No. 6/13.12.2023 of the Academic Senate. I am participating as a member of the scientific jury for the competition according to Order No. 626/11.03.2024 of the Rector of UNWE.

2. Information about the candidates in the competition

Neli Georgieva Radeva was born on January 9, 1982. She holds a Master's degree in Law from the University of National and World Economy, where she graduated in 2005. In the same year, she completed a second specialization in "Accounting and Control" at UNWE. In 2009, she obtained a Master's degree in "Bulgarian History in the Balkans and Southeast Europe" from Paisii Hilendarski University. In 2018, she was awarded the educational and scientific degree of "Doctor" in the scientific specialty of History of Law ("History of the Bulgarian State") at Veliko Tarnovo University "St. St. Cyril and Methodius", after defending a dissertation on the topic: "The Prosecutor's Office in Bulgaria (1880-2016): A Legal-Historical Study.

Neli Georgieva Radeva has been a longtime lecturer at UNWE, teaching courses in Bulgarian State History and Law, Fundamentals of Law, General Theory of Law, and History of State and Law. From 2008 to 2019, she held the position of assistant, and since 2020, she

has been serving as an associate professor at the Department of Public Law Sciences at the Faculty of Law of UNWE.

3. Covering of the requirements for the academic position

3.1 The candidate in the competition has submitted a Performance Map for meeting the quantitative requirements for the position of Associate Professor at UNWE in the field of higher education 3. Social, Economic, and Legal Sciences, professional direction "3.6 Law", scientific specialty "History of the State and Law". From the provided information, the following fulfillment of the indicators is established: A. Doctoral dissertation for awarding a Ph.D. - 50 points. B. Habilitation work "On Some Issues of Bulgarian Customary Criminal Law" - 100 points. C. Published book based on the defended doctoral dissertation "The Prosecution in Bulgaria (1880-1989). Legal-Historical Study." - 75 points; articles and reports published in non-refereed journals with scientific review or published in edited collective volumes - 180 points; studies published in non-refereed journals with scientific review or published in edited collective volumes - 15 points; or a total for letter "C" - 350 points. D. Citations - 80 points.

The total number of points is 580, with the candidate exceeding the minimum national requirements by 180 points. Chief assistant Dr. Neli Radeva significantly surpasses the additional requirements set by UNWE, accumulating 559.9 points with a minimum total of 320 points. Summing up the two groups of indicators, the candidate reaches 1139.9 points, surpassing the necessary minimum of 720.

3.2 Regarding the fulfillment of qualitative requirements, a portfolio has been submitted, including the habilitation work "On Some Issues of Bulgarian Customary Criminal Law". This monograph provides a comprehensive study of a specific problem and does not repeat or summarize existing knowledge, as required by Article 24, paragraph 1, item 3 of the Law on the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria (LDASRB). Additionally, other publications and evidence have been submitted with the application, fulfilling the qualitative requirements for the position of Associate Professor.

As evident from Protocol No. 7/03.11.2023, the Habilitation Council of UNWE has given a positive opinion on the compliance of Chief assistant Dr. Neli Radeva's candidacy with the quantitative and qualitative requirements set by the Academic Council of UNWE.

4. Assessment of teaching activity

Chief assistant Dr. Neli Radeva possesses the necessary teaching experience in the field of the announced competition. From 2008 to 2019, she conducted seminar sessions for students majoring in Law at the Faculty of Law of UNWE, as well as for students from economic specialties at UNWE in the disciplines of "History of the State and Law" and "Fundamentals of Law". From January 10, 2020, until February 22, 2024, with a work experience in the university of 4 years, 1 month, and 12 days, she has been a chief assistant. In addition to seminar sessions and lectures on the History of Bulgarian State and Law, currently the History of State and Law for students at the Faculty of Law of UNWE, from 2020 to 2022, she conducted exercises on General Theory of Law for Law students, and from 2024 she has been delivering lectures on Bulgarian Customary Law for first-year Law students. In total, during this period, the candidate has a teaching workload of 4618 hours of exercises and 337 hours of lectures. She is also the author of a teaching aid for the discipline "History of the State and Law". The teaching experience of the candidate is in line with the requirements for the position of Associate Professor.

The high level of teaching skills of Chief assistant Dr. Neli Radeva is evident from the assessments provided by students and the educational materials she has prepared.

Chief assistant Dr. Neli Radeva possesses the necessary teaching experience in the field of the announced competition. From 2008 to 2019, she conducted seminar sessions for students majoring in Law at the Faculty of Law of UNWE, as well as for students from economic specialties at UNWE in the disciplines of "History of the State and Law" and "Fundamentals of Law". From January 10, 2020, until February 22, 2024, with a work experience in the university of 4 years, 1 month, and 12 days, she has been a chief assistant. In addition to seminar sessions and lectures on the History of Bulgarian State and Law, currently the History of State and Law for students at the Faculty of Law of UNWE, from 2020 to 2022, she conducted exercises on General Theory of Law for Law students, and from 2024 she has been delivering lectures on Bulgarian Customary Law for first-year Law students. In total, during this period, the candidate has a teaching workload of 4618 hours of exercises and 337 hours of lectures. She is also the author of a teaching aid for the discipline "History of the State and Law". The teaching experience of the candidate is in line with the

requirements for the position of Associate Professor.

The high level of teaching skills of Chief assistant Dr. Neli Radeva is evident from the assessments provided by students and the educational materials she has prepared.

5. General overview of the presented scientific works/publications

For participation in the competition, the candidate has presented a habilitation thesis on the topic: "On Some Issues of Bulgarian Customary Criminal Law," published by Avalon Publishing, Sofia, 2023, ISBN: 978-954-9704-45-7; a study titled "Changes in the Constitutional Matter Affecting the Structure of the Judiciary During the Regime of 19 May 1934," published in MISCELLANEA HISTORICO-IURIDICA Volume XX, Issue 2, Year 2021, pages 87-111; seven articles: "Crimes Against Personality According to Customary Law of Balkan Peoples" – In: Journal "De Jure" (in press); "The French Legal System and Ottoman Criminal Law" – Aurea Iuris Romani; "The Turkish Criminal Code – Attempt to Create Modern Legislation" – In: Journal "De Jure", 2021, Vol. 12/issue, ISSN: 2367-8410 (Online), ISSN: 1314-2593 (Print), pages 84-91; "The Use of Byzantine Legal Concepts in Medieval Bulgaria," published in Social and Spiritual Review, Presov, Volume 2, IX/2018, ISSN 1338-290X, pages 73-79; "Judicial Process in Medieval Bulgaria Before and After Baptism," published in Social and Spiritual Review, Presov, Volume 2, IX/2018, ISSN 1338-290X, pages 84-89; "Reception of Roman Law in Medieval Bulgaria," published in STUDIA IURIDICO–HISTORICA, Edition of the Legal-Historical Faculty of Neofit Rilski University – Blagoevgrad Book 6, Year VI, 2017, Year book for Legal and Historical Studies – Annual of Legal and Historical Studies, ISSN 1314-9296, pages 42-54; "Stefan Savov Bobchev – Researcher of Bulgarian Customary Law." B: in the journal 'Legal Tribune,' Sofia, 2015, pages 63-76; and eleven reports: 'The Status of Women According to Customary Law and the Terminology Used in Folk Speech.' – In: Collection of Legal, Economic, and Historical Aspects of State Regulation on Economic Activity, Sofia: Publishing Complex – UNWE, 2023, ISBN 978-954-232-749-1, pages 141-150; 'Customary Law in Defense of Personal Rights and Dignity and the Terminology Used in Folk Speech.' – In: Proceedings of the Scientific Conference Celebrating 30 Years of the Law Faculty at UNWE: Continuation of a Centuries-Old Tradition in the Development of Legal Science and Practice. Sofia: UNWE Publishing Complex, 2022, pages 90-105; 'The Contribution of Stefan Savov Bobchev to the

Preservation of Bulgarian Customary Criminal Law.' – In: Proceedings of the Scientific Conference '100 Years of UNWE – 100 Years of Law at UNWE,' Volume II Current Issues in Public and Criminal Law. Current Issues in Historical, Economic, and Social Sciences. Organized on the Occasion of the 100th Anniversary of UNWE, C: Publishing Complex – UNWE, 2021, pages 161-169, ISBN 978-619-232-438-4, pages 161-169; 'Adoption of the Penal Code in 1968.' – B: Proceedings of the Scientific Conference 'Tradition and Development of Legislation in the Economic Sphere,' organized on the occasion of the 50th anniversary of the adoption of the Penal Code. Sofia: Publishing Complex – UNWE, 2020, ISBN 978-619-232-276-2, pages. 202-212; 'Administrative Control and Administrative Jurisdictions in the Legislation of the Bourgeois Bulgarian State.' –B: Proceedings of the Scientific Conference 'Current Issues in Business Legal Regulation,' organized on the occasion of the 80th anniversary of the birth of Prof. Dr. Lyuben Karanikolov and Prof. Dr. Emil Zlatarev, and the 70th anniversary of the birth of Prof. Dr. Zlatka Sukareva, Sofia, 2019 - ISBN 978-619-232-191-8, pages 224-234; Legislative Regulation of Crimes against State Authority in the Principality/Kingdom of Bulgaria.' – B: Proceedings of the University of Ruse 'Angel Kanchev' Faculty of Law: Combating Corruption in the Republic of Bulgaria, 2019. ISBN 978-954-712-758-6, pages 121-129; Bulgarian Medieval Criminal Law – First Attempts at Crime Prevention.' – B: Proceedings of the University of Ruse 'Angel Kanchev' Faculty of Law on the Topic: The Role of Criminology and Related Sciences in Combating Crime. Ruse: Printing Base at the University of Ruse 'Angel Kanchev', 2018, ISBN: 978-619-207-150-9, pages 85-90; Establishment of the Supreme Administrative Court and Its Role in Protecting Capitalism in the Kingdom of Bulgaria.' – In: Supremacy of Law – Prerequisite for Business Development and Economic Growth – Scientific Research in Memory of Prof. Dr. Boris Landjev. Proceedings of a Scientific Conference," C: Publishing Complex UNWE, 2016. ISBN 978-954-644-848-4, pages 402-410; Abolition of Slavery and Affirmation of Freedom According to the Tarnovo Constitution – Expression of the Bulgarian Democratic Spirit.' – B: 135 Years since the Adoption of the Tarnovo Constitution, Collection, C.: Sibi, 2014. ISBN 978-954-730-891-6, pages 395-367; The Congress of Berlin and the Consequences of Its Decisions for the Bulgarian People.' – B: Bulgaria – 100 Years as a Legally Sovereign State. Economic, Political, and Cultural Achievements, vol. II, section 'History', section 'Economics', jubilee scientific conference with international participation

held at the Science and rehabilitation base of UNWE - Ravda, on October 30-31, 2008, C: University Publishing House 'Stoianstvo', 2010, pages 50-61; The State Structure of the Principality of Bulgaria (After the Unification Until the End of the 19th Century). – 130 Years of Modern Bulgarian Statehood, Ivan Stoyanov 60 Years Devoted to History and Higher Education. University Publishing House 'Sts. Cyril and Methodius', Veliko Tarnovo, 2009, pages 221-239.

The candidate's publications are entirely within the scope of the announced competition. The majority of them focus on various aspects of the History of the Bulgarian State and Law. The diversity of issues from the field of Bulgarian State and Legal History covered by the candidate in their research is impressive. Two of the publications are in English, two in Russian, with three published abroad."

5.1. General overview and contributions of the candidate's habilitation work

First and foremost, I would like to address the structure of the main habilitation work presented, "On Some Issues of Bulgarian Customary Criminal Law." It consists of an introduction, four chapters, a conclusion, and bibliography, totaling 265 pages (including literature).

In preparing the work, 121 literary sources by Bulgarian authors, as well as scientific publications in foreign languages, have been used. They have been cited in 534 footnotes.

Chief assistant Dr. Neli Radeva's approach to structuring her work has enabled her to formulate and convincingly defend significant scholarly conclusions. The work covers fundamental issues related to Bulgarian customary criminal law. The chosen structure of the monograph has allowed the author to conduct an interesting and scientifically grounded analysis of customary criminal law from the Middle Ages to the Liberation of Bulgaria and the establishment of modern written criminal law.

The first chapter contains a detailed historical analysis of the various sources from the Middle Ages and the preserved criminal customs of the Bulgarians. Dr. Neli Radeva meticulously examines individual medieval sources, starting with the Laws of Krum and continuing with Pope Nicholas I's Responses to Bulgarian Inquiries, the Byzantine and Slavic eclogues, the Law on Judging People, and others. In this chapter, the author elucidates that during not only the First but also the Second Bulgarian state, alongside written law, Bulgarian customary criminal law had wide application. The latter also influenced the

development of the state-created law.

The author's profound interest in the field of Bulgarian customary law has shaped the content of the second chapter, in which she clarifies the consequences of Bulgaria falling under Ottoman rule and the memory of statehood among the people. The Ottoman Empire's policy for preserving some of the institutions of the subjugated population (Bulgarian communities, Eastern Orthodox Church, and guild organizations), whose existence allowed for the preservation of Bulgarian customary law, has been explored.

In the third chapter of the monograph, Dr. Neli Radeva analyzes the customs of the Balkan peoples, exhaustively pointing out their commonalities and differences. The customary law of our neighboring Balkan peoples, including Russia, has been thoroughly examined. The thesis that the proximity between the Balkan populations and the connections that exist between them are at the core of the mutual influence of their criminal customs is convincingly defended.

In the fourth chapter of the study, concepts such as crime, guilt and its forms, attempt, complicity, and others are examined in detail and analytically according to customary criminal law. The various types of crimes according to customary criminal law are exhaustively investigated, including crimes against the person; crimes against morals; crimes against property; crimes against the Christian religion and morality; and crimes against the state.

In the same chapter, the author has examined, in a separate paragraph, the grounds for exemption from criminal liability. These exemptions result from the understandings and peculiarities of Bulgarian family and social life.

A detailed description of the punishments regulated by Bulgarian customary criminal law is also provided. They vary depending on the degree of social danger posed by the act. Punishments include corrective, restorative, humiliating, and spiritual ones. According to customary criminal law, the system of punishments includes: verbal reprimand or censure, fines, corporal punishment, confinement, banishment from the village, humiliating punishments, hanging, or burning.

The chosen structure of the habilitation thesis reflects a professional approach on the part of Chief assistant Dr. Neli Radeva, indicating her ability to analyze significant scientific problems regarding the History of the Bulgarian state and law, and to present her arguments

in a persuasive manner. The language of the main habilitation work is light and readable, without in any way detracting from its character as a serious legal text.

5.2 General overview and contributions of the candidate's other publications

The candidate has also submitted nineteen other publications for consideration, including one study, eighteen articles and reports, two of which are related to the topic of the habilitation thesis, and one educational aid.

The study **Changes in the Constitutional Matter Affecting the Structure of the Judiciary During the Regime of 19 May 1934.** - MISCELLANEA HISTORICO-IURIDICA TOM XX, z. 2 ROK 2021, examines the changes in Bulgaria on May 19, 1934, when the political circle "Zveno" and the Military Union came to power after a successful coup. The coup was unconstitutional, and a series of reforms were implemented in the country, some of which affected the constitutional structure. The guaranteed electoral rights and the right to association, as provided by the Tarnovo Constitution, were violated. Changes were also made to the administrative-territorial division of the country, with particularly significant alterations occurring in the Bulgarian judicial system.

In the article **"Crimes Against Person According to the Customary Law of the Balkan Peoples"** B: published in the journal "De Jure" (forthcoming), it is noted that the customary law of the Balkan peoples has existed and been applied even before the creation of their states. Some of the customary provisions have been incorporated into the state legislation of individual Balkan countries. The customary law of the Balkan peoples, especially the provisions related to crimes against the person, has evolved and continuously interacted with each other. According to customary law, severe punishments are provided for crimes such as murder, bodily harm, insult, defamation, abduction, rape, etc.

In the report **"The Status of Women According to Customary Law and Terminology Used in Folk Speech,"** B: the collection "Legal, Economic, and Historical Aspects of State Regulation on Economic Activity," published by Publishing Complex - UNWE, 2023, ISBN 978-954-232-749-1, the author examines the legal status of women during the Bulgarian Renaissance and immediately after the Liberation, which was conditioned by patriarchal traditions, understandings, and customs of Bulgarians. Bulgarian customary law legitimizes certain powers of Bulgarian women, with various terms used in folk speech to refer to women and to regulate their legal status. Her right to property, as well

as her ability to dispose of her possessions, and her involvement in choosing a spouse for her children, are evidence of her authority.

In the article **"The French Legal System and Ottoman Criminal Law"** - Aurea **Iuris Romani**. <https://air.unwe.bg/bg/journalissues/article/10636> the author explores the influence and reception of French legislation in the Ottoman Empire. The Penal Code adopted in 1858 is much more modern in form and content and significantly differs from preceding acts. However, it still retains influences from Sharia law. The replacement of religious law with the new European law cannot be achieved instantly. Overall, though, one cannot deny the efforts of the Ottoman authorities to modernize the laws, particularly the Penal Code.

In the article **Использование византийской эклоги в средневековой Болгарии**. – Socialna a Duchovna revue, Presove, Rocnik 2 IX/2018. ISSN 1338-290X, the candidate investigates the application of the Byzantine Ecloga in the Bulgarian state following the adoption of Christianity. They point out that at the end of the 9th century or the beginning of the 10th century, the Slavic Ecloga was created based on it. The translation of the Byzantine legislative act is not literal. Medieval legislators, through the Slavic Ecloga, attempted to adapt Byzantine legislation to the conditions of Slavic states, particularly Bulgaria.

In the article **Судебный процесс в средневековой Болгарии до и после крещения**. – Socialna a Duchovna revue, Presove, Rocnik, 2 IX/2018. ISSN 1338-290X, the author analyzes the consequences of the Christianization of the Bulgarian people, which took place under the rule of Prince Boris in 865 AD. This act holds significant social, economic, political, religious, and legal implications. The new religion forms the basis of newly established legislation, contributing to the transformation of the judicial process into a unified regular form for enforcing criminal repression and protecting violated rights.

In the article **"The Reception of Roman Law in Medieval Bulgaria,"** published in *STUDIA IURIDICO–HISTORICA*, the author examines the influence of Roman law in Medieval Bulgaria. They note that Roman law was never the active law in Bulgaria. However, its principles and norms were adopted through the reception of Byzantine legislation, sometimes with significant changes and deviations from Bulgarian feudal law. Thus, Roman law influences the legal system of Medieval Bulgaria through reception from Byzantium.

The publications presented by Chief Assistant. Dr. Neli Radeva meet both the quantitative and qualitative requirements for professional direction 3.6 Law, according to the Higher Attestation Commission's Regulations for Accreditation and Scientific Degrees, and fulfill the conditions for appointment to the academic position of "Associate Professor," as per the Regulations for the Application of the Higher Attestation Commission's Regulations for Accreditation and Scientific Degrees and the additional requirements of UNWE.

6. Assessment of the scientific and scientific-applied contributions

Dr. Neli Radeva's monograph is dedicated to an exceptionally significant issue in Bulgarian legal-historical theory, such as customary law. In this sense, her monograph fills a substantial gap in our scientific literature.

This monograph is the first in a long time to analyze the issue of customary criminal law. It will be of significant value both to history students and law students. I am convinced that the in-depth scholarly analysis will also pique the interest of serious researchers in Bulgarian legal history.

Numerous insightful points can be found in the analysis of customary criminal law from the Middle Ages to the Liberation of Bulgaria and the establishment of modern written criminal law. From "Krum's Laws" to Pope Nicholas's Responses, the Law on the Trial of People, the Agricultural Law, Prohiron, and "Sudac," Dr. Radeva extracts criminal provisions relevant to our medieval criminal law. She supplements this list with an analysis of royal charters from the period, as well as our well-known international treaties from the medieval Bulgarian state.

Of particular importance is the comprehensive comparative legal study conducted with the customary law of our neighboring countries, as well as Russia, upon which significant scholarly conclusions have been formulated.

The author has also provided a new interpretation of the collected ethnographic and customary material from the 19th and early 20th centuries by the most prominent Bulgarian researchers - from Rakovski to Academician Arnaudov. This has allowed her to make significant summary contributions.

Dr. Radeva's work goes far beyond the diligent collection and enumeration of facts from previous studies. The monograph is not descriptive but entirely analytical, manifested in

the author's conclusions regarding the mechanisms of action of Bulgarian customary criminal law.

There are numerous contributory aspects in Dr. Radeva's work. All of them justify a single conclusion - this is a work whose author fully meets the standards to hold the academic position of "Associate Professor."

7. Critical notes and recommendations

I believe that the presentation of the presented habilitation work would benefit from greater clarity if the questions regarding the grounds for exemption from criminal liability according to the norms of Bulgarian customary criminal law were outlined in a separate chapter of the presentation.

The remarks made do not entirely detract from my positive impression of the presented habilitation work. The candidate's scholarly work unequivocally indicates that Chief Assistant Dr. Neli Georgieva Radeva excels in the ability to thoroughly and deeply investigate legal-historical issues.

8. Conclusion

From the materials submitted in the competition, it is established that the candidacy of Chief assistant Dr. Neli Radeva meets all the requirements of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria (LDASRB) and the Regulation for its Application. The habilitation thesis and the other publications of the candidate reveal a high level of scholarly work and potential for significant future achievements in the field of research on the History of the State and Law / History of Bulgarian State and Law.

Based on my overall assessment, I believe that the candidate in the competition, Chief assistant Dr. Neli Radeva, possesses all the necessary qualities, teaching, and research experience to hold the academic position of "Associate Professor." I confidently propose to the academic jury to make a decision to recommend to the Academic Council of the Faculty of Law at the University of National and World Economy (UNWE) that Chief assistant Dr. Neli Radeva be appointed to the academic position of "Associate Professor" in the field of higher education 3. Social, economic, and legal sciences, professional field 3.6. Law, scientific specialty "History of the State and Law."

Date / Place

Signature:

